

Acta Academiae Beregsasiensis,

Philologica

2024

ISSN 2786-6726 (online)

ISSN 2786-6718 (print)

Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці ІІ
Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education
II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

**Acta Academiae Beregsasiensis,
Philologica**

Науковий журнал / Scientific journal / Tudományos folyóirat

Випуск III, №1 / Volume III, Issue 1 / III. évfolyam, 1. szám

Берегове / Berehove / Beregszász

2024

УДК 001.891:81'(05)

DOI (журнал / journal / folyóirat): 10.58423/2786-6726

DOI (выпуск / issue / szám): 10.58423/2786-6726/2024-1

«Acta Academiae Beregsasiensis, Philologica» – це науковий журнал, заснований у 2021 році ЗВО «Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II». Мета видання – висвітлювати та популяризувати сучасні наукові студії в царині української, угорської та іноземної філології, пропагувати наукові досягнення країни в галузі мовознавства та літературознавства. / *Acta Academiae Beregsasiensis, Philologica* – scientific journal founded in 2021 by Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education. The aim of the journal is to present and popularize the results of modern scientific research in the field of Ukrainian, Hungarian and foreign philology and to promote the country's scientific results in the field of linguistics and literature. / *Acta Academiae Beregsasiensis, Philologica* – a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola által 2021-ben alapított tudományos folyóirat. A kiadvány célja az ukrán, a magyar és a külföldi filológia területén végzett modern tudományos kutatások eredményeinek ismertetése és népszerűsítése, az ország tudományos eredményeinek népszerűsítése a nyelvészet és az irodalomtudomány területén.

Журнал виходить два рази на рік. / The journal is published twice a year. / A folyóirat évente kétszer jelenik meg.

Свідоцтво про державну реєстрацію / Certificate of state registration / Az állami regisztrációról szóló tanúsítvány:

КВ № 25090-15030Р, 08.11.2021.

Відповідно до Наказу Міністерства освіти і науки України № 1309 від 25 жовтня 2023 р. наш науковий журнал "Acta Academiae Beregsasiensis, Philologica" включений до Переліку наукових фахових видань України з присвоєнням категорії "Б".

Рекомендовано до друку Вченою радою Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II (Протокол №5 від 28.05.2024) / Recommended for publication by the Academic Council of Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education (protocol No. 5 dated 28.05.2024) / Kiadásra javasolta a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Tudományos Tanácsa (5. sz. jegyzőkönyv, 2024.05.28.).

Головний редактор / Editor-in-Chief / Főszerkesztő:

Аніко Берегсасі, PhD, доктор габіл., доцент (Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II, Україна) / **Anikó Beregszászi**, PhD, habil., Associate Professor (Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education, Ukraine) / **Beregszászi Anikó**, PhD, habil., docens (II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Ukrajna)

Заступник головного редактора / Deputy Editor-in-Chief / Főszerkesztő-helyettes:

Слизавета Барань, PhD, доцент (Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II, Україна) / **Erzsébet Bárány**, PhD, Associate Professor (Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education, Ukraine) / **Bárány Erzsébet**, PhD, docens (II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Ukrajna)

Відповідальні секретарі редколегії / Executive secretaries of the editorial board / Felelős szerkesztők:

Вільмош Газдаг, PhD, доцент (Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II, Україна) / **Vilmos Gazdag**, PhD, Associate Professor (Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education, Ukraine) / **Gazdag Vilmos**, PhD, docens (II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Ukrajna)

Андрея Певсе, PhD, доцент (Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II, Україна) / **Andrea Pősze**, PhD, Associate Professor (Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education, Ukraine) / **Pősze Andrea**, PhD, docens (II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Ukrajna)

Контактні дані редакції / Contact details of the editorial office / A szerkesztőség kapcsolattartási adatai:

90202, Закарпатська обл., м. Берегове, вул. І. Франка, буд. 14, корпус 2 / 90202, Transcarpathia, Berehove, Ivan Franko Street, 14, building number 2 / 90202, Kárpátalja, Beregszász, Ivan Franko u. 14, 2. számú épület.

Офіційний сайт журналу / The official website of the journal / A folyóirat hivatalos honlapja:

<https://aab-philologica.kmf.uz.ua/>

E-mail: aab-philologica@kmf.org.ua

ISSN 2786-6726 (online)

ISSN 2786-6718 (print)

© Автори / The Authors / A szerzők, 2024

© Редактори / The Editors / A szerkesztők, 2024

© Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II /
Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education /
II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, 2024

Зміст / Contents / Tartalom

Дослідження / Studies / Tanulmányok

- Imre Szakál, Gabriella Mádi*
Official language use in Berehove in 1919-1920 9
- Бересасі Аніко, Черничко Степан*
Своєрідна багатомовність на банкнотах
Австро-угорської Монархії27
- Шитик Людмила, Юлдашева Людмила*
Лінгвокультурний концепт ВИНО в українській мовній
картині світу 46
- Інна Гороф'янюк*
Одиниці виміру в «Матеріалах до словника подільського говору»:
особливості номінації 63
- Омельюх Ірина*
Поняття нікнейма: сутність, основні функції77
- Ostrovsky Oleksandr, Kurt A. Stahura*
Basics of English-Ukrainian translation in an intercultural educational
environment 89
- Noémi Szabó, Ulrike Jessner*
Multilingual Assessment of Primary School Pupils in the Hungarian
Context..... 101
- Lechner Ilona, Huszti Ilona*
A kimondott szavak súlya, avagy összefüggések a nyelv
és az erkölcsi nevelés között magyar és német nyelvű példák alapján130
- Кордонець Олександр, Шетеля Віктор*
Жанр анімалістичного оповідання у малій прозі Богдана Лепкого..... 152

Рецензии / Reviews / Szemle

Csernicskó István

Köszöntő kötet a Magyar Nyelvőr alapításának 150. évfordulójára.....168

Váradi Krisztián

Kétnyelvű fogalomtár és szakszótár filológus hallgatók számára..... 180

Beregszászi Anikó, Dudics Lakatos Katalin

Legyünk kíváncsiak anyanyelvünkre is!184

Huszi Ilona

Erkölc és nyelvészet..... 188

Erkölc és nyelvészet

Lechner Ilona: Erkölc és nyelvészet. Az erkölcsfogalom metaforikus konceptualizációja a magyar és a német nyelvben.

II. RFKMF – „RIK-U” Kft, 2023, 232 o.

Lechner Ilona 2023-ban megjelent monográfiája az erkölcsfogalom metaforikus konceptualizációját vizsgálja a magyar és a német nyelvben. A szerző a kognitív nyelvészet szemszögéből közelíti meg a témát, és arra a következtetésre jut, hogy az erkölcsi gondolkodásunkban fontos szerepet játszanak a metaforák.

A kötet hét fejezetet tartalmaz. Az elsőben, melynek címe „Nyelv, gondolkodás, kultúra”, a szerző a konceptualizációval foglalkozik, felsorakoztatja a kognitív nyelvészet alapelveit, definiálja a kognitív szemantika központi alapfogalmait. Külön alfejezetben foglalkozik a metaforával, annak típusaival, a különböző metaforarendszerekkel, továbbá taglalja a metaforakutatás szintjeit is. Hosszasan értekezik a fogalmi metaforákról, meghatározva azok részeit, illetve jelentőségét. Szintén kognitív nyelvészeti szemszögéből elemzi a metonímiát. Szót ejt az alternatív konceptualizációról is, ami arra utal, hogy maga a konceptualizáció folyamata többféle módon is történhet. Az értelmezés konstruálási műveleteken keresztül történik, amelyeket a szerző négy nagy csoportra oszt (a figyelemmel kapcsolatos folyamatok, ítéletalkotással és összehasonlítással kapcsolatos műveletek, perspektívával összefüggésben lévő műveletek, illetve átfogó képet eredményező műveletek). Az első fejezet végén olvashatunk a nyelvi relativizmusról, a nyelv, a gondolkodás és a kultúra viszonyáról.

A második fejezet, amely „A metaforaalkotás kontextuális tényezői” címet viseli, először a kontextus fogalmáról szól, ismertetve a kognitív nyelvészeti megközelítést, majd a kognitív pragmatikai kontextus-felfogást. Olvashatunk a kultúráról, mint kontextusról. A metaforák kulturális különbségeivel külön alfejezet foglalkozik, amelyből megtudhatjuk, milyen a kultúrák közötti, illetve a kultúrán belüli variálódás.

A harmadik fejezetben a szerző az erkölcs fogalmát járja körül, az erkölcsi metaforák funkcióit vizsgálja. Szerinte az erkölcsi metaforák számos funkciót töltenek be. Egyrészt segítenek megérteni az erkölcsi kategóriákat. Például az erkölcsöt "útnak" tekintve megérthetjük, hogy az erkölcsi döntéshozatal egy folyamat, amelyen végig kell mennünk. Másrészt segítenek megérteni az erkölcsi viselkedést. A fejezetben Lakoff-Johnson munkáira támaszkodva mutatja be a

szerző az erkölcsfogalom metaforáinak tapasztalati alapját, az erkölcs metaforarendszerét, a fogalmi metaforák közötti különbségeket. Ebben a részben külön tárgyal bizonyos családmodelleket, amelyek alapján felépítjük az erkölcsfogalomról a metaforarendszerünket. Kiemeli például a SZIGORÚ APA családmodellt, vagy a GONDOSKODÓ SZÜLŐ modellt, amelyek a kereszténységgel állnak összefüggésben.

A negyedik fejezet kutatómódszertani megfontolásokat tartalmaz. Először általánosságban tárgyalja a metaforakutatási módszereket, külön kitérve az empirikus módszerekre és a korpusznyelvészeti vizsgálatokra. A szerző bemutatja saját vizsgálati korpuszát, majd ismerteti kutatási hipotéziseit és kérdéseit, amelyek között az is szerepel például, hogy mely fogalmi metaforák motiválják az erkölcs értelmezését a magyar és a német nyelvben, illetve mi okozza a két nyelv közötti esetleges különbségeket a konceptualizációt illetően.

Az ötödik fejezet foglalkozik az erkölcs fogalmi metaforáival a magyar nyelvben. A szerző először a magyar nyelvben előforduló erkölcsi metaforákat vizsgálja. Többek között a következő metaforákat elemezi behatóan: AZ ERKÖLCS ÉLŐLÉNY, AZ ERKÖLCS TÁRGY, AZ ERKÖLCS ERŐ, AZ ERKÖLCS ANYAG stb.

A hatodik fejezetben olvashatunk az erkölcs német fogalmi metaforáiról. Megtalálhatók itt azok a metaforák, amelyek a magyar nyelvben is, pl. AZ ERKÖLCS EMBER, AZ ERKÖLCS NÖVÉNY. Azokról a metaforákról is képet kapunk, amelyek a magyarban nincsenek jelen az erkölccsel kapcsolatban, pl. AZ ERKÖLCS ÉPÜLET vagy AZ ERKÖLCS GÉPEZET.

Az utolsó, a 7. fejezet foglalja össze a kutatás eredményeit. A szerző arra a következtetésre jut, hogy az erkölcsi gondolkodásunkban fontos szerepet játszanak a metaforák, mert segítenek megérteni az erkölcsi kategóriákat, az erkölcsi viselkedést és az erkölcsi gondolkodás fejlődését. Itt kerül sor a magyar és a német nyelvi minták kutatási eredményeinek összehasonlítására, illetve a részletesen bemutatott kutatás elején felállított hipotézisek felülvizsgálatára is. A két nyelv közötti hasonlóságok és különbségek megértése fontos lehet a különböző kultúrák erkölcsi gondolkodásának összehasonlításához és megértéséhez. A fejezet legvégén pedig a szerző előrevetíti a kutatás továbbviteli lehetőségeit.

Minden fejezet végén összefoglaló olvasható. A kötetben számos táblázat és ábra segíti a könnyebb megértést. A felhasznált szakirodalom jegyzéke 151 tételt tartalmaz, amelyek magyar, német, angol és ukrán nyelvű szakmunkákra utalnak. Mindez azt bizonyítja, hogy a szerző alapos munkát végzett a téma szakirodalmának felkutatása terén is.

A kötet jól megírt és áttekinthető. A szerző világosan és érthetően fogalmazza meg a kognitív nyelvészet alapfogalmait, jól definiálja a metafora fogalmát. A magyar és a német nyelv erkölcsi metaforáinak elemzése átfogó és részletes.

A könyv egyik erőssége, hogy a szerző számos különböző forrásból származó példát hoz fel. Ez segít ahhoz, hogy az olvasó széles körű képet kapjon az erkölcsi metaforákról. A könyv másik erőssége, hogy a szerző számos különböző elméletet tárgyal. Ez segít ahhoz, hogy az olvasó jobban megértse az erkölcsi metaforák funkcióit.

Összességében a könyv fontos hozzájárulás a kognitív nyelvészet és az erkölcsfilozófia területéhez. Lechner Ilona monográfiája kiváló alapmű, amely a nyelvész szakma jelentős érdeklődésére tarthat számot.

Husztli Ilona

Husztli Ilona, PhD. II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, docens. husztli.ilona@kmf.org.ua, ORCID: 0000-0002-1900-8112.

Лона Густі, доктор філософії, доцент, доцент кафедри філології Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці ІІ, husztli.ilona@kmf.org.ua, ORCID: 0000-0002-1900-8112.

Ilona Husztli, PhD. Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education, associate professor. husztli.ilona@kmf.org.ua, ORCID: 0000-0002-1900-8112.

УДК 001.891:81'(05)

DOI журнал: 10.58423/2786-6726

DOI випуск: 10.58423/2786-6726/2024-1

Acta Academiae Beregsasiensis, Philologica: наук. журн. Вип. III, №1 (2024) / редкол.: А. Берегсасі, Є. Барань, В. Газдаг та ін.: Закарпат. угор. ін-т ім. Ф. Ракоці ІІ. - Берегове : ЗУІ, 2024. - 192 с. - Текст укр., англ., угор.

ISSN 2786-6726 (online)

ISSN 2786-6718 (print)

«Acta Academiae Beregsasiensis, Philologica» – це науковий журнал, заснований у 2021 році ЗВО «Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці ІІ». Мета видання – висвітлювати та популяризувати сучасні наукові студії в царині української, угорської та іноземної філології, пропагувати наукові досягнення країни в галузі мовознавства та літературознавства.

Журнал індексується:

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського

MTMT (<https://www.mtmt.hu/>)

MATARKA (https://matarka.hu/szam_list.php?fsz=2348)

Index Copernicus (<https://journals.indexcopernicus.com/search/details?id=130598>)

Реєстр наукових видань України (<https://nfv.ukrintei.ua/>)

Google Scholar (https://scholar.google.com/citations?user=Pw6k_k8AAAAI&hl=hu)

CrossRef

Відповідальність за зміст і достовірність публікації покладається на авторів. Точки зору авторів публікацій можуть не співпадати з точкою зору редколегії.

Відповідальний за випуск:

Аніко Берегсасі

Бібліотечно-інформаційний центр «Опаці Черє Янош» при ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ.

Свідоцтво про державну реєстрацію:

КВ № 25090-15030Р від 08.11.2021 р.

Контактні дані редакції

90202, Закарпатська обл., м. Берегове, вул. І. Франка, буд. 14, корпус 2

Офіційний сайт журналу

<https://aab-philologica.kmf.uz.ua/>

A kiadvány megjelenését az MTA (KMAT) támogatta.

Гарнітура *Sitka Display*. Папір офсетний.

Формат видання 70x100/16.

Умовн. друк. арк. 10,72.

Видавництво Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці ІІ
90200, м.Берегове, пл. Кошута, буд.6.

Електронна пошта: aab-philologica@kmf.org.ua